Bogdan Poniży, *Księga Mądrości na dziś*, [Seria: Maneat Questio, t. 26], Wydawnictwo UAM, Poznań 2014, ss. 141.

W minionym roku na rynku wydawniczym ukazała się książka polskiego niekwestionowanego znawcy Księgi Mądrości, ks. prof. B. Poniżego, *Księga Mądrości na dziś*. Autor, który od czterdziestu lat prowadzi wykłady z biblistyki, w sposób szczególny zajmujący się w swoich badaniach naukowych najmłodszą księgą Starego Testamentu, przeprowadził sondę wśród osób uczestniczących we Mszach św. na temat znajomości Księgi Mądrości. Wnioski nie napawały radością, jak sam pisze we wstępie do książki: „Mało kto wiedział, że taka księga istnieje" (s. 9). Stąd zrodził się pomysł napisania książki skierowanej do szerokiego gremium czytelników, tym bardziej, że problematyka występująca w księdze jest aktualna także dzisiaj.

Na wstępie lektury narzuca się pytanie: czy można w interesujący sposób przekazać współczesnemu człowiekowi zawartość księgi biblijnej? Wydaje się, że Autor poradził sobie tu bez problemu. Treść książeczki zawarta została w czternastu rozdziałach. Całość napisana jest w formie wywiadu-rzeki. Wprowadzając fikcyjnego rozmówcę (dziennikarza? ucznia?), który zadaje mu pytania, ks. Poniży odpowiada, ukazując treść księgi i jej treści teologiczne. Stawiane pytania są jednocześnie wstępem do omawianej kwestii, gdyż pytający wykazuje się wiedzą na temat przedmiotu wywiadu.

Tytuł każdego rozdziału, oprócz pierwszego, jest cytatem zaczerpniętym z Księgi Mądrości. Poszczególne rozdziały stanowią zamkniętą całość, dzięki czemu czytelnik może wracać do tematów poruszanych w książce ks. Profesora. Każdy z nich ma podobną budowę – tytuł jest cytatem z Mdr, podtytuł wyjaśnieniem cytatu. Dalej znajduje się rozważanie tekstu Księgi Mądrości, przedstawione jest Sitz im Leben omawianego fragmentu, wyjaśnienie kwestii teologicznych, odniesienie do współczesności. Rozdziały kończą się kolejnym cytatem z Księgi Mądrości, niosącym swoje przesłanie w życie czytelnika.

W pierwszym rozdziale, różniącym się od pozostałych, czytelnik odnajdzie wprowadzenie do lektury Księgi Mądrości – autorstwo, adresatów, okoliczności powstania. Tło historyczne będzie natomiast powracać w całości książki, w poszczególnych rozdziałach. B. Poniży odwołuje się często do wydarzeń historycznych towarzyszących powstawaniu księgi. Jest to potrzebne, by czytelnik mógł uświadomić sobie sytuację bytową hagiografa i adresatów księgi biblijnej. Oprócz wyjaśnień historycznych, czytelnik znajdzie objaśnienia figur retoryki hebrajskiej i greckiej występujących na kartach Mdr. Autor biblijny musiał bowiem użyć greckiego sposobu przekazu, by być zrozumiały przez sobie współczesnych.

Kwestie teologiczne poruszone w Księdze Mądrości znajdują swoje wyjaśnienia w omawianej książce. Ks. Poniży pisze w poszczególnych rozdziałach o darze mądrości, o losie człowieka sprawiedliwego, o jego prześladowaniu, o śmierci, która jest dziełem diabła, o nieśmiertelności, o idolatrii,

o Bożej opatrzności, o grzechu. W ostatnich dwóch rozdziałach Autor zajmuje się omówieniem występującej w Mdr retoryki i poezji, wspomina także nauki filozofów greckich.

Odnosząc się do współczesności, chcąc pomóc czytelnikowi odczytać Księgę Mądrości, ks. Profesor momentami wpada w ton kaznodziejski. Tego typu rozważania, podobnie jak upomnienia, by nie pytać o „muchy i komary" (s. 47) czy wtrącone pytanie „skąd wzięło się na świecie kłamstwo?" (s. 113), mogą spowodować niezadowolenie czytelnika, który książkę B. Poniżego traktuje jako literaturę popularno-naukową.

Trzeba też zwrócić uwagę na pewne nieścisłości występujące w tekście książki. Omawiając dwa filozoficzne terminy *athnasia* i *aftharsia*, Autor nie wskazuje, które wyjaśnienie odnosi się do pierwszego terminu (s. 46), omawiając odstępstwa Izraelitów, podano w tekście rok, zamiast miejsca cytowania Księgi Wyjścia (s. 51). Autor, tłumacząc, czym jest występujący w Mdr asyndeton, raz twierdzi, że polega on na stosowaniu części zdań bez użycia przecinków (s. 128), a w innym miejscu podaje przykład tej figury retorycznej, w której używa się przecinków (s. 130). Do tego należy jeszcze brak numeru rozdziału Mdr (s. 18).

Reasumując, książka ks. prof. B. Poniżego *Księga Mądrości na dziś* jawi się jako pierwsza pozycja popularno-naukowa dotycząca najmłodszej księgi Starego Testamentu, skierowana do szerokiego gremium czytelników. Jej celem jest przybliżenie przesłania Księgi Mądrości i zmobilizowanie współczesnych do lektury samej księgi.

Dzięki zastosowaniu formy wywiadu w książce, udało się ks. prof. Poniżemu uniknąć napisania kolejnego akademickiego podręcznika o Księdze Mądrości. Całość czyta się jak gawędę, opowiadanie mistrza mające pouczyć ucznia, w tym wypadku interlokutora i czytelnika. Z erudycją Autor wyjaśnia wiele figur retorycznych, które znajdują się na kartach Mdr, wprowadza w atmosferę wydarzeń w Aleksandrii w 38 r. po Chr., ukazując, jak ważne jest w życiu człowieka bycie sprawiedliwym, pomimo niesprzyjających warunków zewnętrznych. Uświadamia czytelnikowi działanie Bożej Opatrzności. Wszystko to czyni po to, by ukazać aktualność treści Księgi Mądrości.

Jako, że książka stanowi zachętę do lektury Księgi Mądrości, na zakończenie warto zacytować z książki odpowiedź na pytanie, jak należy dziś czytać tę księgę; „Można ją czytać na wielu poziomach: czytać jako tekst uniwersalny, jako tekst z kluczem, tekst historyczny i jako dramat klasyczny. I oczywiście – również w sposób dowolny" (s. 121).

ks. Tomasz Zaklukiewicz, Szczecin
DOI: http://dx.do.org/10.21852/sem.2016.3.27